

Biçimlendirmeye karşı görsel uyarıcı

DENİZ ÜLKÜTEKİN

"Pornografizere ne hak kesmek ne kadar kolaydır, gerentelektüel çevreler ehitape diyor sanız dahad kolaydır. pornonun kadını ömürsü üne dayanan teşhir cilik olduğundan fetişiteliğinden uyanırdır dı hazzı doyurmayamuktedi rolmadığından izleyicisine kimlikli sız parçalara ayırmış bedenler sunduğundan yada erkeğemencinselliğinyeni denürettilmesin e hizmet ettiğiinden falan filan dem vurursunuz olur biternasilolsabutezleriniz yüsek toplumsalahlaktarafındankolaylakabul görecektir ne var ki bütün bu kelime dağarcığı insanlancinsel güdülerini denetim altına almak konusunda pek defirant lamifade etmez." Burada duralım! Yukarıdaki paragraf Burhan Kum'un Format Teorisi Sergisi'nin "devamı" dediği kitabından bir alıntı. Format Teorisi'nde hem teknik hem düşünsel uyarıcılar izleyiciyi biçimlendirmeye karşı algısını zorlamaya çağırıyor. Bunun için de hem resmi hem de yazıyı kullanıyor. Sergi 16 Nisan'a kadar Galerî X-ist'te görülebilir.

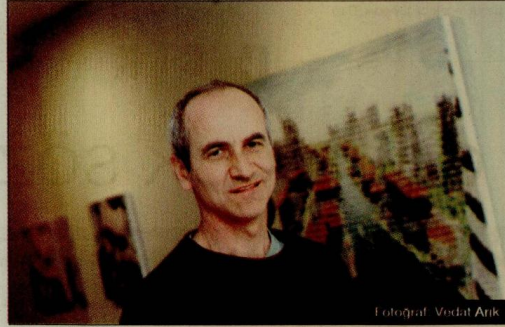
- **Serginizi "Format Teorisi" üzerine şekillendirdiniz.**
- Formatlamak biliyorsunuz biçimlendirmek. Bu, bütün ideolojilerin toplumu kendi çıkarları doğrultusunda nasıl biçimlendirdiği üzerinedir. Meselem de görsel ideolojinin reklamlar, filmler, resim aracılığıyla buna nasıl hizmet ettiği ve rol oynadığı. Bir sav öne sürüyorum. Biçimlendirilmiş alanlar üzerinden resimler üretirek resimlerin insanların görsel düşünce hacmini nasıl sınırladığını, insanların nasıl tepki gösterdiğini ve bize sunulan enformasyonun ne kadarının gerçekliği yansıttığı üzerine bir sergi.

- **Ortaya çıkan davranış biçiminin sanatta da bir yansıması var.**

- Sanatta en önemli sorun, topluma enformasyon sunan sanatçıların biçimlendirilmiş olması. Son yıllarda sermayenin sanat piyasasını ele geçirek biçimlendirme rolü de göz önüne alırsak sanatçıların kendilerine sorması gereken bir soru var; acaba biz görsel düşünceyi oluşturuyor muyuz yoksa bizden beklenen görsel düşünceye hizmet mi ediyoruz?

- **Bunun resimler üzerinden anlatımı nasıl gerçekleşti?**
- Resimler görüldüğü gibi bazı şablonlar üzerinde üretildi. Bunlar bize başkaları tarafından dayatılan fakat farkında ol-

**Burhan Kum'un
Format Teorisi
sergisi
biçimlendirmeye
karşı bir saldırı,
üzerine oturduğu
şablonları fark
edemeyecek kadar
içselleştirmiş izleyici
için bir uyarıcı.**

Fotoğraf: Vedat Arık

madığımız, oto sansür yoluyla içselleştirdiğimiz ve kendimize biçilen rolü üstlendiğimiz şablonlar.

- **Resimlerde eksiltme tekniği dikkat çekiyor.**

- Orada noktalardan çok dışında kalan alanlar önemli. Yaptığım çitli çalışmalarda bunu çok net ortaya koydum. Noktalama var ama bilgi bunun dışında kalan alanlarda. İkisi birbirinin negatifi. Aslında ikisi de aynı resim. Toplama sunu-

lan bilginin ne kadarının dışında tutulduğunu sorguluyor. Görsel enformasyonun neyi dışladığı pek de üzerine düşünülen bir konu değil.

- **İnsanlar için algılaması zor oluyor belki.**

- İnsanları öyle küçümsemiyorum. Üzerine düşündükleri zaman algılamayacakları bir şey değil. Konu üzerine uyarıldıkları zaman "hiç bu açıdan ele almamıştım" diyenleri çok gördüm.

Onun için makalelerin işlevi resimleri anlatmak değil. Makalelerin resmin oluşma sürecinde etki eden toplumsal dinamikleri çözümlüyor. Bu da resmin topluma kurduğu bağlantı. O yüzden kitabı çok önemsiyorum.

- **İnsanların belli bir alana sıkışmış olması zamanla günlük hayatta kafa yorulan bir konu haline geldi.**

- Kesinlikle. Ben de okuduğum kitaplardan, makalelerden, konuştuğum insanlardan edindiğim bilgilerle böyle bir önerme sunuyorum. Mimaride de bu böyledir. Biz de ressamlar olarak kendimize çizilmiş alanlar içinde boyuyoruz.

- **Peki, sanatçı bu biçimlendirmeden ne kadar kaçabilir?**

- Kaçması o kadar zor değil. En azından bu biçimlendirmeye bir direniş gösterebilir. İlla bir sergide olmak değil, bazen bir serginin dışında kalmak da eylemdir. Başkalarının düşüncelerini kopya etmek yerine kendi düşüncesini oluşturarak varolan akımın dışında kalabilir.

- **Sanat alanında bu anlamda bir eksiklik olduğunu söyleyebilir miyiz?**

- 2. Dünya Savaşı'ndan sonra sanat üzerindeki denetimin arttığını biliyoruz. Sanatçılar için bir küratörün yazısı kendi düşüncelerinden daha önemli hale geldi. Kendileri hakkında konuşsunlar diye bu insanlarla ikili ilişkiler içine girdiler ve sonunda tüm söylenenlere inanmaya başladılar. Ben kendi kataloğuma kendim yazmak istiyordum. Bazı teklifler geldi "istiyorsan yazalım" diye. Ya bir romancı kendi romanının birkaç sayfasını başkasına yazdırır mı? ●